

Исабел Алиенде „Инес, моя душа“

Наричам се Инес Суарес и съм жителка на предания на нашия крал чилийски град Сантяго де ла Нуева Экстремадура. Пиша тези слова в лето Господне 1580. За точната дата на своето рождение не съм сигурна, но ако трябва да се вярва на майка ми, съм се родила след страшния глад и ужасяваща чума, покосили Испания при смъртта на Филип Хубави. Не вярвам смъртта на краля да е предизвикала чумата, както мълвели хората при минаването на погребалния кортеж, който насищал въздуха с мирис на горчиви бадеми в продължение на дни, но знае ли човек. Кралица Хуана, още млада и красива, цели две години обикаляла Кастилия, возейки катафалката от място на място, като от време на време я отваряла, за да целуне устните на мъжа си с надеждата да го съживи. Въпреки мазилата на балсаматора от Филип Хубави се разнасяла ужасна воня.

По време на появата ми на бял свят злочестата кралица, луда за връзване, вече се била оттеглила в двореца Тордесиляс с трупа на съпруга си и това ще рече, че на гърбината ми тежат поне седемдесет лазарника и че ми е време преди Коледа да напусна този свят. Бих могла да кажа, че някаква циганка на брега на река Херте е предсказала датата на моята кончина, но това би било измислица като онези, дето се пишат, и понеже остават на книга, се възприемат като истина. Циганката ми предрече единствено дълъг живот, така както обикновено се прави срещу някоя и друга парà. Ала моето разнебитено сърце ми нашепва, че краят е близо. Винаги съм знаела, че ще умра на старини в мир в леглото си, подобно на всички жени от моя род; затова без колебание се хвърлях в многобройни опасности, понеже никои не потегля за оня свят, ако не му е дошло времето.

„Ще издъхнеш от старост, не бой се, гуспожоу“, ме успокояваше Каталина на своя напевен перуански испански всеки път, когато упоритият конски галоп, задумкал в гърдите ми, ме повалеше на земята. Забравила съм кечуанското име на Каталина, а и вече е късно да я питам – погребях я в двора преди много години, – ала изцяло се доверявам на точността и верността на нейните предсказания. Каталина дойде да служи при мен в древния град Куско, перлата на инките, по времето на Франсиско Писаро – храбър селяндур, който според мълвата отглеждал свине в Испания, а свърши като маркиз и губернатор на Перу, унищожен от амбиция и от множество предателства.

Такава е иронията на съдбата в този нов свят в Западните Индии, където не владеят законите на традицията и всичко е объркано: светци и грешници, белокожи, чернокожи, мургави, индианци, метиси, благородници и орачи. Всекиму може да се случи да бъде окован, дамгосан с нажежено желязо, а на следващия ден, по силата на неочакван обрат на съдбата, да се извиси на върха.

Живях повече от четирийсет години в Новия свят и още не мога да свикна с този хаос, макар и самата аз да съм се възползвала от него; ако си бях останала в моето родно село, сега щях да съм старица, ослепяла от плетене на дантели на светлината на масленичето. Там бих била Инес, шивачката от улицата на акведукта. Тук съм доня Инес Суарес, една от най-личните дами, вдовица на негово превъзходителство губернатора Родриго де Кирога, конквистадорка и основателка на кралство Чили.

Трябва да съм, както вече казах, поне на седемдесет години и добре съм си поживяла, ала душата и сърцето ми, все още вкопчени в останките от младостта, се питат какво, по дяволите, се е случило с моето тяло. Като се гледам в сребърното огледало, първият подарък от Родриго, след като се венчахме, ми е трудно да разпозная беловласата старица, дете ме гледа отсреща. Коя е тази и как смее да се подиграва с истинската Инес? Разглеждам я отблизо с надеждата да съзря в дъното на огледалото едно след друго момичето с плитки и обелени колене, каквото някога бях; девойката, втурнала се към градините, за да се люби тайно; зрялата и страстна жена, спяща в прегръдките на Родриго де Кирого. Всички те са тук, притаени – сигурна съм в това, ала не съумявам да ги видя. Вече не яздя моята кобила, не нося ризница, нито меч, но не поради липса на храброст – от нея винаги съм имала в излишък, а защото тялото ми не ме слуша. Не ми стигат силите, болят ме ставите, костите ми са сковани като в лед, а зрението – мътно. Без тези писарски очила, които поръчах да ми направят в Перу, не бих могла да пиша сега тези страници. Искях да придружа Родриго – Бог да дава мир на праха му – в последната му битка срещу онази сган от индианци мапуче, ала той не ми даде. „Доста си стара за това, Инес“, каза през смях. „Колкото и ти“, му отвърнах, при все че не беше истина, тъй като той беше с няколко години по-млад от мен. Мислехме, че няма повече да се видим, но се сбогувахме без сълзи, уверени, че в отвъдното ще се съберем. Преди известно време бях разбрала, че дните на Родриго са преброени, въпреки че той правеше всичко възможно, за да го прикрие. Не го чух да се оплаква, търпеше, стиснал зъби, и само студената пот по челото му издаваше болката. Тръгна на юг трескав, отслабнал и с пръстен цвят на лицето, с гноясала рана на единия крак, понеже никакъв цар, нито моя молитва не бяха успели да я излекуват; той щеше да изпълни желанието си и да издъхне като войник в грохота на боя, а не като старец, завит с чаршафи в леглото си. Аз исках да съм до него, да придържам главата му в сетния му миг и да му благодаря за любовта, с която щедро ме бе дарил през дългия ни живот. „Погледни, Инес, ми каза, като посочи нашите поля, ширнали се до подножието на планината. Всичко това, заедно с душите на стотици индианци, Бог е поверил на нашите грижи. Мой дълг е да отблъсна диваците в Араукания, а твое задължение е да браниш имението и тези, за които отговаряме пред Бог.“

Истинската причина, поради която тръгна сам, бе, че не желаше да присъствам на тъжната гледка на неговата болест, предпочиташе да бъде запомнен на кон, начело на храбрите си воини, в бой в оня свещен край на юг от реката Био-Био, където се бяха окопали свирепите орди на мапуче. Като капитан имаше право да дава заповеди и затова се подчиних на нарежданията му като покорна съпруга, каквато никога всъщност не бях. Потегли към бойното поле, носен на хамак, а като стигнали, зет му Мартин Руис де Гамбоа го вързал за коня, подобно на Сид Кампеадор, за да всява само с присъствието си ужас у врага. Повел хората си стремително, като обезумял, с моето име на уста, играел си с опасността, но така и не намерил мечтаната смърт. Донесоха ми го обратно, много болен, в импровизиран паланкин – отровата на тумора бе прояла тялото му. Друг мъж на негово място би се оттеглил много по-рано, повален от опустошителното действие на болестта и от изтощението на войната, ала Родриго беше силен. „Обикнах те от първия миг, в който те видях, и ще те обичам вечно, Инес“, ми каза агонизиращ и добави, че желаел да бъде погребан без много церемониалности и да бъдат прочетени трийсет заупокойни молитви за душата му. Зърнах смъртта някак като в мъгла, така както сега виждам буквите на хартията, но неумолима. Тогава те повиках, Исабел, та да ми помогнеш да го облечем, понеже Родриго беше прекалено горд, за да покаже пораженията,

нанесени му от болестта, пред слугите. Позволи единствено на теб, дъщеря му, и на мен да го пременим в пълното му бойно снаряжение и в обкованите му ботуши, сетне го поставихме да седне в любимия му стол, с щит и меч в скута, за да получи последно причастие от Църквата и да си тръгне с цялото достойнство, с което бе живял. Смъртта, която стоеше до него, без да се отмести, и дискретно изчакваше да приключим с приготвленията, го обгърна майчински с ръцете си и после ми направи знак да се приближа, за да присъствам на последния дъх на моя съпруг. Надвесих се над него и го целунах по устата, така както се целува любим. Издъхна в тази къща, в ръцете ми, през един горещ летен следобед.